

MINORAI KALON

Rasulova Mohichehra Maston qizi

Osiyo Xalqaro Universiteti

“Tarix va filologiya” kafedrası o’qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14742624>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Buxoro shahrining tarixiy durdonasi bo’lgan Minorai Kalon me’moriy obidasi tahlil qilingan.

Kalit so’zlar: Minorai Kalon, Arslonxon, Qoraxoniylar, Mir Arab madrasasi, Masjidi Kalon, usta Baqo, qafasa.

THE GREAT TOWER

Abstract. This article analyzes the architectural monument of the Great Tower, a historical gem of the city of Bukhara.

Keywords: The Great Tower, Arslankhan, Karakhanids, Mir Arab Madrasah, The Great Mosque, Master Baqo, Cage.

ВЕЛИКАЯ БАШНЯ

Аннотация. В статье анализируется архитектурный памятник Большая башня, являющийся историческим шедевром города Бухары.

Ключевые слова: Минарет Калан, Арсланхан, Караханиды, медресе Мир Араб, мечеть Калан, Мастер Бака, клетка.

Minorai Kalon – Buxoro shahridagi eng mashhur me’moriy obidalaridan biri bo’lib, u sharq arxitekturasi durdonalaridan sanaladi. “Kalon” so’zi fors tilida “buyuk” yoki “ulug’” degan ma’noni anglatgani bois, Minorai Kalon “Katta minora” degan ma’noni bildiradi. Buxorodagi ushbu me’moriy yodgorlik Markaziy Osiyodagi eng go’zal minoralardan biri hisoblanadi.

Bu minoraning tarixi, me’moriy o’lchamlari va diniy ahamiyati bilan bir qatorda, xalq orasida o’ziga xos afsonalari bilan ham mashhurdir. O’z davrida Minorai Kalondan yuqoridan kuzatish, aholini hayit namozlariga va juma namozlarida chorlash maqsadida foydalanilgan. Rivoyat qilishlaricha, shaharga kelayotgan karvonlar o’z yo’llarini osongina topishlari uchun minora tepasida tunda olov ham yoqilgan.¹

Minorai Kalon Qoraxoniylar hukmdori Amir Arslonxon Muhammad ibn Sulaymon tomonidan XII asrda, aniqrog’i, 1124-1127 yillarda qurdirilgan. Masjid va madrasalarga tutash qilib qurilgan ushbu minorani tiklashdan maqsad aslida, shaharning bosh masjidiga odamlarni namozga chorlash bo’lgan.

¹ Ражабов Қ, Иноятов С.. Бухоро тарихи. Тошкент: Тафаккур нашриёти, 2016 — 460-bet

Minora yaqinidagi Kalon masjidi va Mir Arab madrasasi bilan birga yagona majmua tashkil etadi. Bu hudud o'z davrida nafaqat diniy markaz, balki ilm-fan va madaniyat o'chog'i bo'lgan².

Minorai Kalonning balandligi 47 metrni tashkil etadi va u Buxoro osmonida yuksak ko'rinib turadi. Uning tag qismi 9 metr diametrda bo'lib, yuqoriga ko'tarilgan sari torayib boradi.

Minora maxsus pishiq g'ishtdan ishlangan bo'lib, g'ishtlar geometrik naqshlar bilan bezatilgan. Ushbu bezaklar yillar davomida o'z jozibasini yo'qotmagan va minora mustahkamligini saqlab qolgan. Minorai Kalon yuqoridan masjidlarga va shaharga chaqiriq ovozini yetkazib beradigan baland maydoncha bilan yakunlanadi. Minoraga uning ichidagi 104 pillapoya aylanma zina orqali chiqiladi. Qafasasidagi 16 ravoqli darchalar orqali atrofni kuzatish mumkin³.

Minorai kalon atrofidagi hovlilardan birida Minora bunyodkori usta Baqoning qabri joylashganligi to'grisidagi ma'lumotlar ham bor.

Minorai Kalon haqida xalq orasida turli afsonalar yuradi. Ulardan biri shuki, minoraning qurilishida tuya suti va alebastr qorishmasidan foydalanilgan bo'lib, minoraning poydevorini tiklash jarayonida usta Baqo birdan g'oyib bo'lgan va ikki yildan keyin, qahraton qishning ayozi ,yozning jazirasida toblangan poydevor pishiq va mustahkam bo'lgandan so'ngina qaytib kelib, inshootni g'ishtdan ko'tarish ishlarini boshlagan. Bu esa uning mustahkamligini ta'minlagan. Yana bir rivoyatda Chingizxon bilan bog'liq. Chingizxon shaharni zabt etib, uning himoyachilarini yengganidan so'ng, u minora yonidagi maydonga kirdi. Yuqoriga qaraganida boshidan dubulg'asi tushib ketadi. Chingizxon uni yerdan ko'tarish uchun engashadi va shunday deydi: "Men hech qachon hech kimga bosh egmaganman, lekin bu inshoot shunchalik ulug'vorki, ta'zimga loyiqdir." Boshqa bir afsonaga ko'ra, minora Buxoro xalqi va ularning o'zaro birdamligi ramzi sifatida barpo etilgan.

Minorai Kalon Buxoroning faxri hisoblanadi va bu yodgorlik xalqaro sayyohlar orasida katta qiziqish uyg'otib kelmoqda.

1924-yil Tanasi va muqarnaslari ta'mir etilgan. 1960-yil Yer ostidagi asosi (kursisi) usta Ochil Bobomurodov tomonidan ochib ta'mirlangan.

1997-yilda Buxoroning 2500 yilligi nishonlangan bo'lib, mana shu munosabat bilan ko'plab me'moriy yodgorliklar bilan bir qatorda Minorai Kalonda ham ta'mirlash ishlari olib borilgan⁴.

² Бобожинов Ш. Шариф шаҳар ёдгорликлари (Бухоро тарихий обидаларига саёҳат). Бухоро: Бухоро нашриёти, 2017 — 310-bet.

³ Бобожинов Ш. Шариф шаҳар ёдгорликлари (Бухоро тарихий обидаларига саёҳат). Бухоро: Бухоро нашриёти, 2017 — 310-bet.

⁴ O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil

To'qqiz asrlik minora YUNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Hozirgi kunda minora atrofida madaniy va diniy tadbirlar tashkil etilib, uning tarixiy ahamiyati saqlanib kelmoqda.

Minorai Kalon nafaqat O'zbekistonda, balki butun musulmon olamida ulkan diniy va tarixiy obida sifatida tan olingan. Uning betakror go'zalligi va boy tarixi Buxoro shahrining qadimiy ruhini aks ettiradi.

REFERENCES

1. Ражабов Қ, Иноятлов С. Бухоро тарихи. Тошкент: Тафаккур нашриёти, 2016 — 460-bet
2. Бобожонов Ш. Шариф шаҳар ёдгорликлари (Бухоро тарихий обидаларига саёҳат). Бухоро: Бухоро нашриёти, 2017 — 310-bet.
3. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
4. Toshpo'latova, S. (2025). FOROBIYNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRISH METODIKASI. *Modern Science and Research*, 4(1), 177-186.
5. Toshpo'latova, S., Gadayeva, M., & Sadullayev, U. (2024). SHARQ ALLOMALARINING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 3(12), 985-993.
6. Gadayeva, M., Toshpolatova, S., & Sadullayev, U. (2024). TARIX FANLARINI OQITISHDA MUZEYLARNING ORNI. *Modern Science and Research*, 3(12), 994-1003.
7. Sadullayev, U., Gadayeva, M., & Toshpo'latova, S. (2024). MAHALLA-QADRIYATLAR BESHIGI. *Modern Science and Research*, 3(12), 1228-1238.
8. Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna. (2024). ILK UYG'ONISH DAVRI NAMOYONDALARINING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRIS METODIKASI. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14520996>
9. Toshpo'latova, S. (2024). TARIX FANINI O'QITISHDA SAMARALI METODLAR. *Modern Science and Research*, 3(11), 774-782.
10. Тошполатова, Ш. (2024). THE PRESENT IRANIANS. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 453-462.
11. Toshpo'latova, S. (2024). BUXORODAGI SAROYLAR. *Modern Science and Research*, 3(5), 522-529.
12. Toshpo'latova, S. (2024). O'RTA ASRLARDA OILA PEDAGOGIKASIGA OID FIKRLAR. *Modern Science and Research*, 3(12), 353-361.

13. Toshpo'latova, S., & Xudoyqulov, S. (2024). History And Ethnology Of Olot District. *Modern Science And Research*, 3(5), 148-151.
14. Toshpo'latova, S., & Jo'rayeva, M. (2024). HISTORY AND ARCHITECTURAL MONUMENTS OF JONDOR DISTRICT. *Modern Science and Research*, 3(2), 447-450.
15. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).
16. Shuhratovna, T. S. (2024). Linguistic Anthropology. *European Journal Of Innovation In Nonformal Education*, 4(3), 432-437.
17. Toshpo'latova, S. S., & Naimov, I. N. (2023). MS ANDREYEV-O'RTA OSIYO XALQLARI ETNOGRAFIYASINING YIRIK OLIMI. *Innovations in Technology and Science Education*, 2(8), 1214-1222.
18. Toshpo'latova, S., & Tursuntoshova, S. (2024). Khoja Abdulkholiq Gijduvani. *Modern Science and Research*, 3(2), 87-93.
19. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics Of Ethnologies Of Bukhara. *Modern Science and Research*, 3(2), 1004-1011.
20. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics. *Modern Science and Research*, 3(2), 500-507.
21. Toshpo'latova, S. (2024). Religious Anthropology. *Modern Science and Research*, 3(1), 504-510.
22. Shakhnoza Shuhratovna, T. (2023). MS Andreyev'S Way Of Life. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 1(10), 655-659.
23. Shuhratovna, T. S. (2023). Ethnological Analysis Of National Costumes And Rituals Of Tajiks In The Works Of MS Andreyev. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 42-47.
24. Toshpo'latova, S. (2023). MS Andreyev-Scientific Career. *Modern Science and Research*, 2(12), 801-807.
25. Shuhratovna, T. S. (2023). Etymology Of Tajik Marriage Ceremony. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(11), 17-23.
26. Toshpo'latova, S., & Ashurova, G. (2023). THE HISTORY AND DESCRIPTION OF THE WORK OF MS ANDREYEV-" ARK BUKHARI". *Modern Science and Research*, 2(9), 404-409.
27. Toshpo'latova, S. (2023). ETHNOLOGICAL ANALYSIS OF CALENDRIAL CALCULATION AND LENGTH MEASUREMENTS OF KHUF VALLEY TAJIKS IN THE RESEARCHES OF MS ANDREYEV. *Modern Science and Research*, 2(10), 291-299.

28. Toshpo'latova, S. (2023). A STUDY OF THE WEDDING CEREMONY OF THE TAJIKS OF AFGHANISTAN. *Modern Science and Research*, 2(9), 84-89.
29. Naimov, I., & Toshpo'latova, S. (2023). Marriage Ceremony Of Tajiks In The Work Of Mikhail Stepanovich Andreyev "Tadjiki Dolini Khuf". *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 3(1), 12-16.
30. Toshpo'latova, S. S. (2023). Tojiklar Milliy Kiyim-Kechaklari Va "Beshmorak" Marosimining Etnologik Tahlili. *Scholar*, 1(28), 395-401.
31. Yuldosheva, F. (2024). BOLA TUG'ILISHI BILAN BOG'LIQ MAROSIMLAR O'ZBEK XALQI HAYOTINING AJRALMAS QISMI SIFATIDA. *Modern Science and Research*, 3(12), 788-791. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58957>
32. Yuldosheva, F. (2024). MIRZO ULUG'BEK KUTUBXONASI VA BUGUNGI TAQDIRI. *Modern Science and Research*, 3(12), 741-749. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58564>
33. Yuldosheva F. Y. qizi. (2023). LEV NIKOLAYEVICH GUMILYOVNING "QADIMGI TURKLAR" ASARIDA KO'KTURKLAR YODGORLIKLARI XUSUSIDA. *GOLDEN BRAIN*, 1(16), 338-342. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3908>.
34. Muxamedovna, G. M. (2024). PARANJI TARIXI, YOXUD O'RTA ASR AYOLLARINING KIYIMI HAQIDA.
35. Gadayeva, M. (2024). MARKAZIY OSIYODA JADID AYOLLARI TARIXI. *Modern Science and Research*, 3(12), 652-658.
36. Muxamedovna, G. M. (2024). Millatimiz Faxri-Buxoro Ma'rifatparvari. *Miasto Przyszłości*, 52, 557-562.
37. Muxamedovna, G. M. (2024). TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O'RNI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 4(5), 97-102.
38. Mukhamedovna, G. M. (2024). The Sad Fate Of The Women Of Turkistan: About The "Hujum" Movement And Its Impacts On Agriculture. *SPAST Reports*, 1(7).
39. Muxamedovna, G. M. (2023). MAKTABLARDA TARIX FANINI O'QITISH AHAMIYATI. *Научный Фокус*, 1(5), 178-180.
40. Muxamedovna, G. M. (2023). TARIX FANINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. *Научный Фокус*, 1(5), 175-177.

41. Gadayeva, M. (2024). MARKAZIY OSIYODA JADID AYOLLARI TARIXI. *Modern Science and Research*, 3(12), 652-658.
42. Gadayeva, M., & Ismoilova, Z. (2024). The Importance Of Studying The Science Of Youth Psychology In Improving People'S Lives. *Modern Science and Research*, 3(2), 676-683.
43. Gadayeva, M., & Hamroqulova, N. (2024). The Basis Of The Use Of Development-Pedagogical Skills In Pedagogical Activity. *Modern Science and Research*, 3(2), 684-689.
44. Gadayeva, M. (2024). ABOUT THE HISTORY OF THE VEIL OR MEDIEVAL WOMEN'S DRESS. *Modern Science and Research*, 3(2), 1097-1103.
45. Gadayeva, M. (2023). THE UNIQUE SIGNIFICANCE OF MASTERING SOCIAL SCIENCES DURING THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 459-464.
46. Universiteti, G. M. M. O. X. (2023). Uchinchi Renesans Davrida Ajdodlarimiz Merosini Organish Orqali Integratsion Ta'Limni Yanada Takomillashtirish Tamoyillari: Часть 1 Том 1 Июль 2023 Год. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 1(1), 11-16.
47. Gadayeva, M. (2024). Attack Action. *Modern Science and Research*, 3(1), 1028-1033.
48. Gadayeva, M. (2024). Effective Ways To Use The" Thoughtstorm" Method On The Theme Of The" Eastern Renaissance" Era. *Modern Science and Research*, 3(1), 1024-1027.
49. Muxamedovna, G. M. (2023). KREATIV YONDASHUV ASOSIDA DIDAKTIK MATERIALLAR YARATISH MEKANIZMLARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 21(3), 12-14.
50. Muxamedovna, G. M. (2023). Uchinchi renesans davrida ajdodlarimiz merosini organish orqali integratsion ta'limni yanada takomillashtirish tamoyillari. *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 22(1), 35-38.
51. Muxamedovna, G. M. (2023). History Of Patriotic Women. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 69-75.
52. Muxamedovna, G. M. (2023). Innovatsion TaLim-Buyuk Kelajak Poydevori. *World scientific research journal*, 17(1), 74-76.
53. Gadayeva, M. (2024). Effective Ways To Use The" Thoughtstorm" Method On The Theme Of The" Eastern Renaissance" Era. *Modern Science and Research*, 3(1), 1024-1027.